

ЦИМБАЛІЙ Інна Петрівна,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософської антропології
НПУ імені М.П. Драгоманова

ФІЛОСОФІЯ, ТВОРЧІСТЬ, АРТ-ТЕРАПІЯ: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НА ШЛЯХУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Кінець ХХ – початок ХХІ століть очевидно став тим періодом сучасної історії, коли під впливом цілого ряду різноманітних чинників, відбуваються зміни умов існування самої людини і, як наслідок, трансформація людського мислення. Цей період, недаремно, ми сьогодні схильні називати переломним, або кризовим періодом, адже людство в своєму розвитку нині переживає різкі та суттєві зрушення і зміни в усіх сферах життя. Це стосуються також і духовної сфери, необхідності переосмислення духовного стану сучасної людини, її духовних цінностей, а отже і цілей та способів її самореалізації.

Загальновідомо, що самореалізація – це процес, що відбувається за умови активної життєвої позиції людини, усвідомлення нею власних потреб і цілей, залучення сутнісних сил і здібностей та здійснення цілого ряду таких важливих процесів, як: самопізнання, самоактуалізація, самовираження, самоконтроль і т.д.. Тобто, «самореалізація – процес покладання-здійснення людиною свого «Я» у світі» [1, 563].

Проблема самореалізації особистості цікавила мислителів починаючи ще з давніх часів. Зокрема, можемо згадати Сократа з його фразою «Пізнай самого себе», де явно проглядається ідея розкриття внутрішнього потенціалу людини на шляху до знань. У всі наступні епохи філософської думки проблема самореалізації розкривалася по-різному, однак часто у поєднанні з поняттями свободи, відповідальності, духовності, творчості та ін. Адже, зрозуміло, що тут людина виступає як творець не лише власної особистості, але і власного життєвого світу, свого буття.

Ефективне вирішення проблеми самореалізації не можливе без філософії, тому, що саме вона працює над формуванням світогляду неповторної, унікальної людини. Тобто, саме філософія здатна виступати інструментом саморозвитку та самореалізації особистості, адже вона «покликана створити концептуальну основу для становлення і розвитку системи життєвих цінностей та ідеалів. ... Філософія виробляє духовні передумови та логічні критерії

свідомого пошуку і вибору розумної, найбільш придатної для практичних потреб системи світоглядних ідей і переконань» [2, 670].

Саме філософії властиві риси духовно-практичного освоєння дійсності, що зближує її з мистецтвом. Мистецтво, як і філософія прагне вирішувати певні суперечності людського буття. В ньому завжди домінує чуттєва складова над раціональною. Проте, лише мистецтво, що ґрунтується на філософії, постає як «філософське мистецтво» і прагне до «гармонії чуттєвого і раціонального» [3, 232]. Таке мистецтво несе в собі катарсичний заряд і має очищуючу, зцілюючу дію. «Саме цей стан і з'єднує мистецтво з життям» [4, 86]. Мистецтво, відображаючи світ в художніх образах, відкриває нам «все велике в людині», все те, що робить людину людиною (Ф.В. Шеллінг).

З посеред різних форм культури мистецтво найчастіше ототожнюється з поняттям творчості. Зрозуміти сутність творчості, її природу, призначення, засоби і т. д., неможливо без осягнення сутності особистості, адже вони є нерозривно пов'язані. Беззаперечним є той факт що першою, і чи не найважливішою, умовою будь-якої творчості є свобода. Причому свобода в таких її різновидах, як: свобода дії, свобода творчості, свобода самореалізації, яка постає своєрідним спільним знаменником двох попередніх різновидів [5, 261], і свобода вибору. Тобто, йдеться як про внутрішню свободу творчої особистості або «творця», так і про зовнішню, адже одна з іншою також тісно взаємопов'язані: «Свобода в просторі світу особистості є внутрішня свобода, втілюючись в реаліях життя, вона стає зовнішньою свободою» [6, 177]. Окрім того, для забезпечення процесу творчості необхідними є два моменти: об'єктивний – той чинник, що спонукає творчий суб'єкт активізуватися, і суб'єктивний – прагнення і намагання творчої особистості діяти в напрямку перетворення об'єктивного чинника. Тобто творчість може мати місце тоді, коли постають «проблемні ситуації, які вимагають творчості, відрізняються від буденних своєю нестандартністю, відсутністю «накатаних» шляхів вирішення. Саме такою «проблемною ситуацією» для себе, так чи інакше, постає кожна людина, коли стає на свідомий шлях самореалізації або самотворення.

В сучасних умовах наявної духовної кризи, пошуку шляхів виходу з неї та шляхів самореалізації особистості в реаліях сьогодення, надзвичайно актуалізується арт-терапія, як дієвий спосіб зцілення за допомогою художньої творчості. Арт-терапія дає можливість людині виразити свій внутрішній світ через творчість, а отже дає можливість розкрити власний потенціал, сприяє процесу самоактуалізації і, таким чином, визначає можливості особистісної самореалізації для кожної людини.

Список літератури:

1. Табачковський В. Самореалізація / В. Табачковський, Г. Шалашенко // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 563-564.
2. Шинкарук В. Філософія / В. Шинкарук, П. Йолон // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 670-674.
3. Хамитов Н.В. Философское искусство / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С. 229-233.
4. Хамитов Н.В. Искусство / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С.85-86.
5. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій: Навч. посібник. – 6-те вид. / В.А. Малахов. – К.: Либідь, 2006. – 384 с.
6. Хамитов Н.В. Свобода / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С.177-178.

ОСАДЧА Лариса Василівна,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
НПУ імені М. П. Драгоманова

ОНТОЛОГІЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ ГОРИЗОНТИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Якщо проглянути стадіальність становлення людської самості від народження до зрілості, то стане очевидним, що спочатку індивід стикається з феноменом групового життя, і лише потім відкриває для себе власну відмінність. Колективне, групове начало, таким чином, виявляється ключовою умовою проходження особистістю етапів соціалізації та становлення її індивідуальної ідентичності. Гіпотеза нашого дослідження полягає в тому, що обидва фронти становлення людини – соціальний та персональний – узалежені від вироблених колективом антропологічних духовних горизонтів, спрямованих як на Інобуття (онтологічний вимір), так і на буття в історії (онтичний вимір).

Культура будь-якої спільноти, таким чином, є поєднанням цих вимірів самоокреслення: історія набуває трансісторичного сенсу завдяки оцінці з